

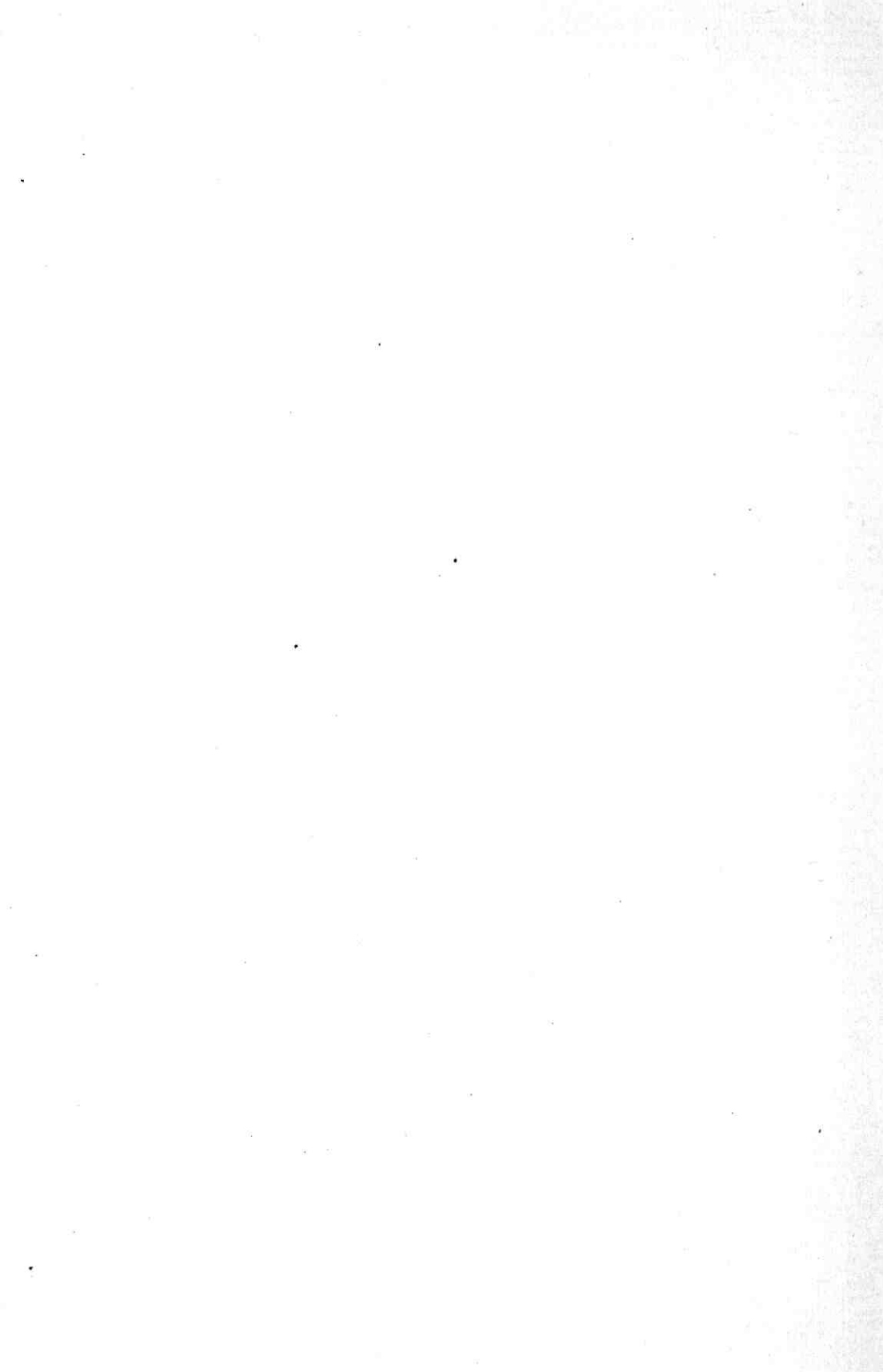

Een centrale spaarbank voor Nederland

<https://hdl.handle.net/1874/234543>

mm 10940

BR.1872.II.36.

EEN CENTRALE SPAARBANK VOOR NEDERLAND.

Het spaarbankwezen in ons vaderland heeft op verre na dien graad van ontwikkeling niet bereikt waarvoor het vatbaar is. In 1865, 48 jaren na de oprichting der eerste spaarbank, waren niet meer dan 182 gemeenten in 't bezit van zoodanige instelling (*). Het aantal spaarbanken was toen sedert 1860 met 40 toegenomen, voorzeker een aanzienlijke vermeerdering in vergelijking met vorige tijdperken. Het laat zich voorzien dat Mr. G. A. Fokker bij de bewerking van het vijfjarig overzicht der Nederlandsche Spaarbanken 1865—1870 op een toename van dat aantal zal kunnen wijzen (†), maar niets geeft grond om te vermoeden dat die cijfers van een aan de behoefte geevenredigde uitbreiding van 't spaarbankwezen zullen getuigen. De *Maatschappij tot Nut van 't Algemeen*, aan wier krachtigen invloed de meeste spaarbanken haar ontstaan hebben te danken, is nog zoozeer van het onvoldoende in den tegenwoordigen toestand overtuigd, dat de *Algemeene Vergadering* van 1871 het Hoofdbestuur gemachtigd heeft een commissie van desbevoegden uit te noodigen tot het instellen van „een onderzoek naar de tegenwoordige gesteldheid van ons spaarbankwezen en naar de meest gewenschte regelen voor de toekomst” (§).

Niet alleen is een groot aantal gemeenten van deze heilzame inrichtingen tot bevordering van spaarzaamheid verstoken, ook daar waar goed ingerichte spaarbanken in werking zijn, voldoen deze niet op verre na aan de eischen die men daarvoor thans mag stellen. Terwijl voor den kleinen burger en den arbeidenden stand de gelegenheid tot verkwisting ten allen tijde open staat,

(*) *Staatk. en Staathuishoudk. Jaarboekje* 1869 bl. 342 v.v.

(†) Het aantal spaarbanken van de *Maatschappij tot Nut van 't Algemeen* be droeg volgens de *Jaarboeken* der Maatschappij over 1864/65 : 137, over 1869/70 : 158.

(§) *Handelingen van de Algemeene Vergadering* 1871 bl. 18.

bieden de meeste spaarbanken slechts eenmaal, enkele twee malen 's weeks, en dan nog maar gedurende enkele uren de gelegenheid aan om de tot besparing bestemde penningen voor de verzoeking van het oogenblik in veiligheid te brengen (*). De spaarbank moet meer binnen het bereik van het volk worden gebracht; hiernaar moet men streven dat de gelegenheid om spaarpenningen op veilige en gemakkelijke wijze te beleggen overal in het Rijk en ten allen tijde aanwezig zij.

De tegenwoordige inrichting van 't bestuur onzer spaarbanken staat aan de verwezenlijking van dit doel in den weg. Zoolang dat bestuur wordt gevoerd door onbezoldigde personen, kan men geene eenigzins belangrijke vermeerdering der gelegenheid tot inbreng en terugbetaling verwachten. Het is niet raadzaam de moeilijke en soms ondankbare taak der bestuurders te verzwaren. Men zou gevaar loopen geene geschikte personen tot vervulling van dien eervollen maar tijdroovenden lastpost bereid te vinden, wanneer meer dan thans van hunnen vrijwilligen arbeid gevorderd werd. Het *plan tot uitbreiding van de spaarbank te Rotterdam* door Mr. M. Mees in 1866 ontworpen (†), volgens hetwelk 6 kantoren tot inbreng en terugbetaling alle werkdagen gedurende 8 uren zouden geopend zijn, had daarom tot grondslag: beperking van de taak der bestuurders tot toezicht en contrôle, opdracht der werkzaamheden aan bezoldigde beambten. In groote steden kan zoodanige regeling uitvoerbaar zijn, voor algemeene toepassing is zij niet vatbaar.

Naar een oplossing van het vraagstuk hoe de spaarbank overal en ten allen tijde binnen het bereik van het volk kan worden gebracht behoeft thans niet langer te worden gezocht. Zij is in Engeland gevonden en door den minister Gladstone in toepassing gebracht. Sedert 1861 is daar het stelsel van postspaarbanken in werking en de uitkomsten hebben de hoog gespannen verwachting overtroffen. Nederland kan met het voorbeeld en de ervaring der naburen zijn voordeel doen. Het Engelsche stelsel werd sedert lang bij ons geprezen en bewonderd, de tijd is gekomen om daarvan over te nemen wat voor onze toestanden bruikbaar is. Aan een uiteenzetting der inrichting van 't Engelsche post-spaarbank-

(*) De spaarbank te Amsterdam maakt daarop een gunstige uitzondering; iedereen avond stelt zij van 6 tot 8 uren de gelegenheid tot inbreng open.

(†) *Economist* 1867 bl. 167—176.

stelsel zal ik mij niet wagen, nadat dit voor eenige jaren door Mr. W. R. Boer (*) en nog onlangs door Mr. L. de Hartog (†) met uitnemende helderheid is geschied. Men mag die inrichting in de hoofdtrekken althans veilig als bekend veronderstellen.

Volgens het Engelsche stelsel is de staatszorg voor het spaarbankwezen tweeledig:

- 1o de Staat belast zich door middel der postkantoren met het ontvangen en uitbetalen van spaarpenningen;
- 2o de Staat stelt zich voor de teruggave der ingebrachte gelden op eerste aanvraag ten alle tijde aansprakelijk en verbindt zich tot het vergoeden eener vaste rente.

Deze twee deelen van 't Engelsche stelsel behooren wel te worden onderscheiden, ingenomenheid met het eerste sluit geene onvoorwaardelijke goedkeuring van het tweede deel in zich.

Dat de Staat zich met het ontvangen en uitbetalen der spaarpenningen belast is alleszins te verdedigen. De werking der vrije krachten in de maatschappij kan niet tot stand brengen, wat in dit opzicht de Staat vermag. De ervaring heeft het bewezen. Alleen de postspaarbank maakte het mogelijk, dat overal in 't Vereenigd Koninkrijk dagelijks gedurende 8 uren gelegenheid tot het inbrengen en terugontvangen bestaat. De regeling waardoor de belanghebbenden, de rekeninghouders, de handelingen der ambtenaren controleeren is oorzaak dat de geldelijke verantwoordelijkheid van den Staat voor deze kassiersverrichtingen betrekkelijk gering is. Het groote volksbelang door de postspaarbank zoo krachtig bevorderd, weegt tegen het bedrag van die verantwoordelijkheid ruimschoots op. Een goede inrichting van 't beheer kan voorkomen dat de dienst der posterijen door de spaarbankwerkzaamheden schade lijdt. De meerdere werkzaamheden lossen zich ten slotte op in een verhooging der kosten van 't postwezen. In 't algemeen belang kan de Staat zich die kosten getroosten; dat die kosten echter niet onvermijdelijk ten laste der schatkist behoeven te worden gebracht zal hieronder worden aangewezen.

Geheel afgescheiden van de kassierswerkzaamheden van den Staat op 't gebied van 't spaarbankwezen blijft de vraag, of het raadzaam is, dat de Staat zich met de belegging en de rentevergoeding der ingebrachte gelden belast, en zich voor de teruggave bij opvraging ten allen tijde aansprakelijk stelt. Ik geloof

(*) *Economist*, 1868 bl. 645—653.

(†) *Gids* 1870 IV bl. 246—278.

dat die vraag ontkennend moet worden beantwoord. Tegen de opdracht van 't beheer der spaarbankgeldten aan den Staat zijn ernstige bezwaren in te brengen. De bezwaren betreffen zoowel de rentevergoeding als de teruggave der ingebrachte geldten. De Staat kan die geldten moeilijk op andere wijze dan in staatsschuld beleggen. In tijden van welvaart en politieke rust, wanneer de besparingen rijkelijk toevloeien, zal aanhoudende vraag naar staatsschuld voor de rijksspaarbank den koers onnatuurlijk opdrijven en tot een peil kunnen opvoeren, waarop de inkooprijzen te hoog wordt om uit de rente der staatsschuld de aan de rekeninghouders der rijksspaarbank verschuldigde rente te betalen. In zoodanig geval zou het tekort uit de schatkist moeten worden aangevuld, en de rente-uitkeering gedeeltelijk voor rekening der belasting-schuldigen komen. In zoodanige omstandigheden wordt verlaging der rente gebiedend gevorderd om den onnatuurlijken toestand te doen ophouden. (*) Het impopulaire van die verlaging bij de smalle gemeente zou een zwakke regeering van het tijdig toepassen van den maatregel kunnen terughouden, en voor den strijd der politieke partijen zou een oneerlijk wapen te meer worden gesmeed.

De opvordering der ingebrachte geldten kan den Staat in nog grooter moeilijkheden wikkelen. Met het beheer der rijksspaarbank neemt de Staat een financieele aansprakelijkheid op zich van onbekend bedrag. Het saldo der rekeninghouders vormt een vlottende staatsschuld van de gevaarlijkste soort, omdat de Staat geene perken aan de vermeerdering van die schuld kan stellen. Want iedere maatregel tot beperking zou het inbrengen van spaarpenningen belemmeren en daarmee het beginsel zelf der rijksspaarbank aantasten. De grootste opvragingen van de vlottende schuld zullen plaats hebben in tijden van politieke spanning. Zulke tijden verplichten den Staat meestal tot buitengewone uitgaven, en de voorhanden middelen zijn voor de bestrijding daarvan vaak niet toereikend; de opvraging van spaarbankgeldten zal de moeilijkheden van het oogenblik aanmerkelijk vermeerderen.

Zijn de spaarbankgeldten in staatsschuld belegd, dan doet het te gelde maken van die schuld om aan belangrijke opvraging te voldoen den reeds dalenden koers der effecten nog aanmerkelijk zinken. Behalve het verlies dat de Regeering lijdt door het realiseeren van staatsschuld ver beneden den inkooprijzen, wekt zij door

(*) *De Economist* 1870 bl. 397 bevat een opgave van het verlies dat de Britsche schatkist langs dien weg heeft geleden.

deze verkoopen zelve mede tot verzwareing der voorwaarden waarop zij zich de voor het oogenblik gevorderde buitengewone middelen moet verschaffen. Al blijft de Regeering bij machte de crisis zegevierend te weerstaan, dan toch zal de stipte nakoming harer verplichtingen niet zonder groote opofferingen mogelijk zijn.

Een afschrikkend voorbeeld van de gevolgen der Staats-garantie van spaarbankgeldten levert de geschiedenis der Fransche spaarbanken tijdens de omwenteling van 1848. De schatkist was toen niet bij machte hare verplichtingen na te komen. Immers twee dagen nadat een proclamatie van 't Voorloopig Bewind in sierlijke bewoordingen had verklaard „que de toutes les propriétés, „la plus sacrée et la plus inviolable était l'épargne du pauvre, „que les caisses d'épargne étaient placées sous la garantie de „la loyauté nationale, et que le trésor public tiendrait tous „ses engagements,” verscheen het eerste der lange reeks decreten, die onder verschillende vormen geene andere strekking hadden dan die van een dwang-accord. (*)

De ervaring van de Staatsspaarbank in Frankrijk opgedaan, heeft Mr. G. A. Fokker niet weerhouden om, bij eenvoudig amendement op de postwet, een poging te doen om met de invoering van postspaarbanken de belegging der saldo's in staatschuld voor te schrijven en 't beheer daarvan aan den Minister van Financien op te dragen. 't Mag bevreemding wekken dat bij de behandeling van dit amendement (+), behalve de Minister van Bosse, alleen de heeren Van Voorthuysen en Cremers hunne stem tegen de aan den Staat op te leggen aansprakelijkheid verhieven.

Voorstanders der Staatsspaarbank beroepen zich op Groot-Brittannie, daar heeft de aansprakelijkheid aan de schatkist opgelegd nog geene ernstige bezwaren opgeleverd. Voor maatregelen waarbij de financieele kracht van den Staat betrokken is, kan zoodanig beroep slechts gelden bij gelijksoortigheid van toestanden. Is ons Staatscrediet met dat van het Britsche Rijk te vergelijken? Meer waarschuwend dan aanprijzend zegt Mr. S. Vissering. (§) „Wel moeten Regeering en volk beide een krach-

(*) Zie 't artikel: *Caisse d'épargne* van L. Leclercq in den *Dictionnaire de l'Economie politique*, en Aug. Visschers, *Nouvelle étude sur les caisses d'épargne*. Bruxelles 1861 p. 39.

(+) Zie de discussien over dit amendement: Bijblad 1869/70. Tweede Kamer bl. 1734a—1746b.

(§) *Handboek van praktische Staathuishoudkunde*. Amst. 1867 II bl. 239.

„tigelige overtuiging hebben, dat het crediet van den Staat op „stevige grondslagen gevestigd is, waar men niet aarzelt hem „zulke verbindtenissen op te leggen.”

Bij de hervorming onzer Staatsinstellingen hebben wij veel van België overgenomen. Het zou kunnen gebeuren dat ook de Belgische spaarbankinrichting ons als voorbeeld ter navolging werd aangeprezen. Die inrichting sedert 1865 in werking berust op den grondslag der Staats-garantie, maar tot matiging der gevaren, die uit deze garantie voor 't Staatscrediet mochten voortvloeien, heeft de Regeering voor opvraging van sommen boven de 200 francs de termijnen van terugbetaling zoo ruim gesteld, dat men veeleer aan een depositobank dan aan een spaarbank zou denken. Dadelijke opeischbaarheid van 't saldo der rekening is een hoofdbeginsel van 't spaarbankwezen. Wordt die opeischbaarheid niet grootendeels illusoir, indien de Staatsspaarbank voor de teruggave van 500 francs een uitstel van 14 dagen neemt, en het een half jaar duurt voor dat men 3000 francs kan terugbekomen? Met het oog op de belangen der schatkist is die zeer voorzichtige maatregel niet te misprijzen, maar 't is geen aanbeveling voor 't stelsel van Staatsspaarbanken, wanneer de toepassing daarvan de miskennis van een zoo gewichtig beginsel als de opeischbaarheid grootendeels ten gevolge moet hebben.

In België bestaat bovendien een nauwe betrekking tusschen de Staatsspaarbank en de *Banque Nationale*. Het onderscheid op enkele punten tusschen den werkkring der *Banque Nationale* en dien der Nederlandsche Bank maakt het twijfelachtig of de rol, die de *Banque Nationale* in 't Belgische spaarbankwezen vervult, bij ons aan de Nederlandsche Bank kan worden opgedragen.

Het laat zich niet verwachten dat het stelsel der Staatsspaarbank hier te lande vele voorstellers zal tellen, indien namelijk de zaak aan een gezet onderzoek wordt onderworpen, en niet ter loops bij amendement besproken. Onze Regeering is te voorzichtig dan dat zij lichtvaardig de financiën van den Staat zou bezwaren met de garantie eener opeischbare schuld van onbepaald bedrag. Zoodanige garantie zou zijn *a leap in the dark* van de gevaarlijkste soort, en het staatscrediet aan gevoelige schokken blootstellen. Toch zou het in hooge mate wenschelijk zijn, indien de Staat, binnen de grenzen door wijze voorzichtigheid nauwkeurig afgebakend, zijne medewerking aan het vestigen en instandhouden

eener voor de geheele natie bereikbare spaarbankinrichting kon verleen. De ontwikkeling van het denkbeeld door den minister van Bosse bij de behandeling van het amendement Fokker aangegeven schijnt een voor onze behoeften bruikbare oplossing van het vraagstuk aan te geven.

Toen Mr. G. A. Fokker de invoering van het stelsel der staats-spaarbank als aanhangsel der postwet beproefde, verklaarde de minister zich bereid „tot medewerking om de postkantoren in de „zaak der spaarbanken te betrekken zoodra zich een algemeen „bestuur zou hebben gevormd dat het spaarbankwezen over de „geheele uitgestrektheid van het rijk zou hebben aanvaard.” (*) Van hoedanigen aard de minister zich dit *algemeen bestuur* voorstelde werd niet nader aangeduid, maar dat het instellen van een *algemeen bestuur* volgens 's ministers denkbeelden niet tot de Staats-spaarbank zou voeren, mag men hieruit afleiden, dat hij „de „vraag of de Staat den waarborg en het geheele beheer van de „spaarbanken op zich zou moeten nemen” in hoffelijke parlementaire termen onmiddellijk ter zijde stelde.

Uit deze beknopte aanwijzingen blijkt, dat volgens de inzichten van den minister van Bosse, de inrichting van een *algemeen bestuur* voor het spaarbankwezen aan de invoering der postspaarbanken moest voorafgaan. De inrichting van zoodanig *algemeen bestuur* zou de kern van het aan te nemen stelsel moeten vormen, de postkantoren zouden in dat stelsel „niet anders zijn dan de trechters „waardoor het publiek in verband wordt gesteld met de hoofd-„administratie van het spaarbankwezen.” (+)

De thans bestaande spaarbanken zijn de vrucht der toewijding van bijzondere personen aan de belangen der lagere klassen. Bij de oprichting dezer instellingen werd het bestuur gekozen uit de vroedste ingezetenen der gemeente, de namen der bestuurders moesten voor de rekeninghouders ten waarborg strekken voor een nauwgezet en eerlijk beheer. Vacatures in die besturen werden feitelijk bij cöoptatie aangevuld, en de zorg voor den goeden naam der inrichting bracht mede dat men keurig was bij het doen eener keuze. Op deze wijze samengesteld hebben onze spaarbanken langer dan een halve eeuw ten nutte der plaats harer vestiging gewerkt, en hierop mogen wij onze Britsche naburen zegevierend wijzen, dat, ofschoon er nimmer eenig regeringstoezicht over de spaar-

(*) Bijblad 1869/70. Bijlagen bl. 1707a.

(+) Bijblad 1869/70. Tweede Kamer bl. 1739b.

banken is uitgeoefend, geen enkele rekeninghouder ooit schade heeft geleden door kwade trouw van eenig bestuurslid.

De bestuursinrichting voor locale behoefte berekend is onvoldoende voor een spaarbank bestemd om in de behoeften van het geheele Rijk te voorzien. Werd van de bestuurders der meeste locale spaarbanken gewoonlijk slechts 2 à 3 uren 's weeks gevorderd, zoo zullen de personen die aan 't hoofd worden gesteld der voor 't geheele Rijk bestemde instelling welke wij de *Centrale Spaarbank* zullen noemen, zich geheel en uitsluitend aan die zeer omvangrijke taak moeten wijden. Kan men veronderstellen dat binnen den lokalen kring het karakter der bestuurders voldoende bekend is om bij de rekeninghouders het crediet der bank te vestigen; bij de Centrale Spaarbank zal 't publiek den waarborg voor een richtig beheer door Regeeringstoezicht en volledige publieciteit versterkt willen zien.

De Centrale Spaarbank moet worden gevestigd bij de Wet. De minister van Bosse zeide in de Kamer: „eer men tot de organisatie van die hoofdadministratie zal komen, geloof ik dat meer „noodig zal wezen dan een algemeene maatregel van inwendig „bestuur.” (*) En terecht, want hoewel de Staat volstrekt vrij moet blijven van alle financieele verantwoordelijkheid voor de handelingen der Spaarbank, zoo zou het met den geest onzer Staatsinstellingen strijden, wanneer een publieke inrichting bestemd om op zoo uitgebreide schaal te werken eenvoudig bij Koninklijk Besluit werd opgericht. Zelfs al wilde men over dit bezwaar heen stappen, dan zou toch de tusschenkomst des wetgevers vereischt worden, zoowel om den dienst der posterijen voor de Spaarbank beschikbaar te stellen, als om aan de nieuwe instelling een crediet te openen tot dekking der kosten in den eersten tijd. Deze wet zal echter om goed te wezen kort moeten zijn, en zooveel mogelijk aan 't beleid der Regeering ter regeling bij Kon. Besluit moeten overlaten. Eén bepaling zal in die wet niet mogen ontbreken, namelijk de uitdrukkelijke verklaring, dat de Staat niet aansprakelijk is voor de teruggave der gelden bij de Centrale Spaarbank gestort.

Als plaats van vestiging der Centrale Spaarbank is uit den aard der zaak Amsterdam aangewezen. Het Bestuur kan uit 3 of 5 personen bestaan, door den Koning te benoemen. Volgens

(*) Bijblad 1869/70. Tweede Kamer bl. 17076.

rooster treedt jaarlijks één der bestuurders af; de aftredende is herbenoembaar. De bezoldiging van ieder bestuurslid zal, den omvang der werkzaamheden in aanmerking genomen, op niet minder dan f 4000 kunnen gesteld worden. De regeling van den inwendigen dienst, de aanstelling, de schorsing en 't ontslag der beambten en de bepaling hunner bezoldiging blijve uitsluitend aan 't Bestuur voorbehouden.

Naast het Bestuur zou een *Raad van Toezicht* wenschelijk zijn. Zonder zich te mengen in den inwendigen dienst zal die Raad toezicht houden op de handelingen van het Bestuur, op ongezette tijden de kas verifieeren en gehoord moeten worden over het beleggen van beschikbare gelden en het te gelde maken van belegde kapitalen. Deze Raad zou uit 8 à 10 leden kunnen bestaan. Het toekennen aan dien Raad van een vaste toelage als presentiegeld onder zijne leden te verdeelen, zou het geregeld bijwonen der vergaderingen bevorderen.

Het ontvangen en terugbetalen van alle spaarpenningen geschiedt door tusschenkomst van de postkantoren en hulpkantoren der brievenposterij. De ingebrachte gelden worden door die kantoren aan de Centrale Spaarbank overgemaakt en langs denzelfden weg wordt aan de opvordering van rekeninghouders voldaan. Voor de inrichting van dezen dienst volge men het voorbeeld van Engeland en België, *mutatis mutandis*. In de veronderstelling dat de Centrale Spaarbank niet rechtstreeks, maar alleen door tusschenkomst der postkantoren, met het publiek in aanraking zal komen, zal ook te Amsterdam de weg naar de spaarbank door het postkantoor loopen, ten ware dat de aan het postkantoor uit te keeren vergoeding [waarover nader], meer zou bedragen dan noodig is om het ontvangen en terugbetalen door beambten der Spaarbank te laten verrichten.

Geen moeilijker vraagstuk in 't beheer eener spaarbank dan dat der geldbelegging. De regel dat over depôts op korten termijn slechts een lage rente kan worden vergoed, werd in de eerste tijden van ons spaarbankwezen vaak over 't hoofd gezien, de zucht om hooge rente aan de rekeninghouders uit te keeren, deed menig spaarbankbestuur uitsluitend belegging in staatschuld kiezen. De treurige ervaring in de revolutiejaren 1830 en 1848 opgedaan heeft op vele plaatsen van de belegging in effecten afgeschrikt. Zonder de staatsfondsen geheel uit te sluiten worden thans bij voorkeur hypotheeken, pandbrieven van hypotheek-

banken (*), beleening en prolongatie als de middelen gekozen om de toevertrouwde kapitalen vruchtdragend te maken. Voor de centrale zou ik geene andere belegging verlangen. Het bezwaar tegen hypotheeken, ontleend aan de moeilijkheid om ze in tijden van crisis te realiseeren, geldt voor de Centrale Spaarbank in mindere mate dan voor de locale spaarbanken. Deze instellingen worden door den beperkten omvang harer operatiën veel eerder dan de Centrale Spaarbank in de noodzakelijkheid gebracht om de hypotheeken aan te spreken. De Centrale Spaarbank zal veilig eenige millioenen in hypotheeken kunnen plaatsen, zonder ooit hare debiteuren door exploiten van opzegging te verontrusten. De positie der Spaarbank als geldschietster op hypotheek zal daardoor gunstig worden, en op de voorwaarden van den debiteur te bedingen zal dit terugwerken.

In de keuze der aan te koopen effecten zou de Centrale Spaarbank door geen regeeringsvoorschriften moeten beperkt worden; dit belangrijk deel van 't beheer blijve geheel aan 't beleid van 't Bestuur en van den Raad van Toezicht toevertrouwd. Nederlandsche staatsfondsen, obligatiën van provincien, gemeenten en waterschappen zullen vermoedelijk wel een ruime plaats in de effecten-portefeuille der Centrale Spaarbank blijven innemen, maar buitenlandsche fondsen en spoorwegwaarden kunnen evenzeer voor geldbelegging in aanmerking komen. Nederland bezit niet het monopolie der soliditeit. De goede traditiën, die het beleggen van spaarbankgeld tot dusverre hebben beheerscht, zullen ook op de Centrale Spaarbank van invloed blijven.

In den vorigen jaargang van dit tijdschrift (†) vindt men een overzicht van de werking der Belgische *Caisse générale d'épargne* en een uiteenzetting van het daar gevolgde stelsel van geldbelegging. De Belgische Staatsspaarbank onderscheidt tusschen *definitieve* en *voorloopige* belegging. Tot de laatstgenoemde behoort het discontoeeren van handelspapier. Deze operatie heeft veel wat zich aanbeveelt, vooral op grond van het spoedig weder beschikbaar komen der aldus geplaatste kapitalen. Toch zou het discontoeeren voor de Centrale Spaarbank niet wenschelijk zijn, omdat bij ons de voorwaarden ontbreken waaronder die operatie in België plaats heeft.

(*) Pandbrieven zijn door Mr. G. A. Fokker voor belegging van spaarbankgeldten krachtig aanbevolen. *Economist* 1862 bl. 325—330.

(†) *Economist* 1871 bl. 990—1007.

In België bestaat een nauwe betrekking tusschen de Staats-spaarbank [*Caisse générale d'épargne*] en de *Banque Nationale*. Die betrekking berust op art. 11 der Belgische bankwet van 5 Mei 1850 (*), waarbij de Regeering zich voorbeheld de hulp en medewerking der Banque Nationale ten behoeve der eventueel op te richten Staatsspaarbank in ruime mate in te roepen. In de toepassing heeft dit artikel onder anderen hiertoe geleid, dat de Banque Nationale feitelijk als *agent* der Caisse Générale de disconteeringsen voor die instelling bezorgt. Bovendien garandeert de Banque Nationale de betaling ten vervalddage van 't papier der Caisse Générale tegen genot van een fractie der disconto-rente. De belangen der Caisse Générale worden door de Banque Nationale *en bon père de famille* behartigd. Veiliger operatien dan deze disconteeringsen, onder garantie der Banque Nationale, zijn bijkans niet denkbaar en de Caisse Générale handelt in 't welbegrepen belang harer veiligheid door aan deze soort van geldbelegging de grootst mogelijke uitbreiding te geven.

Bij ons daarentegen is de toestand eenigszins anders. Een voorbehoud, gelijk aan dat van art. 11 der Belgische Bankwet, wordt in de Nederlandsche Bankwet (Staatsblad 1863 no 148) niet aangetroffen. De Regeering mist derhalve de bevoegdheid dergelijke verplichtingen aan de Ned. Bank op te leggen, en zonder medewerking van de Ned. Bank zelve is ook de Wetgever daartoe niet bij machte. Of de Ned. Bank bereid zou worden bevonden tot het vestigen van zoodanige nauwe betrekking mede te werken, is meer dan twijfelachtig. Het zou niet slechts met hare traditien, maar ook met de ware beginselen van het bankwezen strijden, indien zij de voor een circulatiebank onschatbare vrijheid van beweging ook maar eenigszins bemoeijekte, door het op zich nemen van verbindtenissen, gelijk de Banque Nationale ten aanzien der Caisse Générale doet. De solidariteit, die uit dergelijke betrekkingen tusschen de Centrale Spaarbank en de Ned. Bank moet ontstaan, zou voor deze in tijd van crisis de moeilijkheden vermeerderen en haar bovendien aan verliezen blootstellen.

Ook afgescheiden van het garandeeren der spaarbankportefeuille zou het bezorgen door de Ned. Bank der disconto's voor de Centrale Spaarbank in de praktijk veel bezwaar hebben. Welk papier daarvoor te kiezen? Zou men kunnen vergen dat de Ned. Bank

(*) S'il est institué une caisse d'épargne, le gouvernement se réserve le droit d'en faire opérer le service par la Banque.

alleen de puike puike wissels van de 1ste qualiteit aan de Centrale Spaarbank zou toewijzen, en het papier van minder hoog gehalte voor eigen rekening houden. Neemt daarentegen de Ned. Bank voor de Centrale Spaarbank papier gelijk bij haar in 't algemeen voorkomt, dan zouden, wanneer een eenigszins aanzienlijk bedrag onbetaald bleef, de recriminatieën stellig niet uitblijven.

Ook bestaat er tussehen de operatieën der Banque Nationale en die der Ned. Bank eenig verschil, dat in deze aangelegenheid niet over 't hoofd is te zien.

De Banque Nationale disconteert veel papier betaalbaar in het buitenland en vult grootendeels daarmede de portefeuille der Caisse Générale (*) De Ned. Bank echter bepaalt hare discontoeering tot papier in Nederland betaalbaar, het terrein harer disconto-operatieën is daardoor in zeker opzicht beperkter. Daarentegen zijn bij art. 9 (†) van de Statuten der Banque Nationale van 10 Mei 1850 voor de discontoeering van papier met slechts twee handteekeningeën eenige beperkingeën gesteld. Ook dit papier neemt de Banque Nationale ten behoeve van de Caisse Générale. (§) Voor de Ned. Bank bestaat een dergelijke beperking niet, zij heeft voor 't discontoeeren van handelspapier, mits met twee of meer solidair verbondeneën en geen langer looptijd dan de gebruiken des handels medebrengen, geene andere grenzeën dan die zij 't raadzaam acht zich zelve te stellen. De *nevenstroom* waarvan de schrijver in *de Economist* (**) het bestaan veronderstelt is niet aanwezig en indien de Ned. Bank zich vrijwillig met het

(*) Op 21 Juli 1870 bezat de Caisse Générale aan papier in 't buitenland betaalbaar voor niet minder dan 13,372,316,59 francs. Zie 't verslag der Banque Nationale over 1870 bl. 13.

(†) Dit artikel luidt als volgt: „Sauf l'exception établie pour les bons du Trésor par le § 4me de l'art. 8 de la loi, ne seront escomptés que les effets de commerce à ordre, timbrés, ayant une cause réelle, échéant au plus tard dans les cent jours, et garantis par trois signatures solvables.

„*Pourront cependant être admis les effets à deux signatures, si quatre directeurs et le gouverneur y consentent.*

„La même majorité est requise pour l'achat d'effets sur l'étranger.

„Pourra aussi tenir lieu de troisième signature un gage en warrants ou en marchandises, suffisant pour répondre de la totalité de la créance.”

(§) „Les placements provisoires sont composés, en grande partie d'effets pris en escompte et principalement de ces effets que la Banque Nationale ne peut admettre dans son portefeuille, parce qu'ils ne sont pas strictement statutaires.” (Verslag der Caisse Générale).

(**) 1870 bl. 1030 noot.

disconteeren voor rekening der Centrale Spaarbank belastte, zou zij zich steeds tegenover hare eigene belangen gesteld zien. (*)

Is het om de opgegeven redenen niet waarschijnlijk, dat de Ned. Bank met de disconteeringen voor de Centrale Spaarbank zal worden belast, dan blijft nog de vraag over of die instelling niet zelve hare belangen op dit terrein zou kunnen behartigen. Ik geloof niet dat dit raadzaam zou zijn. Het vormen eener portefeuille van deugdelijk papier eischt bekendheid niet alleen van den loop des handels maar ook van den toestand der handelaars. Om die bekendheid te verkrijgen en te onderhouden moet men de bewegingen op 't gebied van den handel met aandacht volgen en steeds op de hoogte blijven van den toestand der kooplieden. Voor 't Bestuur der Centrale Spaarbank is die taak van te grooten omvang, ook moeten de werkzaamheden van dat Bestuur meer een administratief dan een commercieel karakter dragen; het moet alleen op breeder schaal verrichten, wat de thans bestaande spaarbankbesturen in beperkter kring doen.

De disconto-werkzaamheden zouden de reeds zeer omvangrijke administratie van 't Bestuur nog aanmerkelijk uitbreiden. In de eerste tijden althans van 't bestaan der nieuwe instelling zou zoodanige uitbreiding niet zijn aan te raden; mocht wellicht later daarvan de wenschelijkheid en noodzakelijkheid blijken, dan kan naar gelang van omstandigheden de bevoegdheid daartoe door de Regeering verleend worden.

Geld schieten op onderpand van courante effecten in den vorm van *beleening* en *prolongatie* zal tot de meest aanbevelenswaardige operatiën der Centrale Spaarbank behooren. De operatie is veilig en eenvoudig in haren aard, en heeft met de disconteeringen dit gemeen, dat de op deze wijze belegde kapitalen telkens weder beschikbaar worden. De Centrale Spaarbank zou wel doen door den *in fraudem legis* dubbelzinnig ingerichten vorm van de ter beurze gebruikelijke beleening- en prolongatie-contracten te vervangen door een pandcontract. De Regeering kan dit aannemodigen door aan het vroeger door haar opgevat plan tot

(*) « Bien qu'elle soit autorisée à faire la plupart des opérations qui sont spécialement du domaine de la Banque Nationale, la Caisse d'épargne ne lui fait pas concurrence. On pourrait dire, au contraire, qu'elle lui facilite sa tâche en ouvrant une voie parallèle dans laquelle trouvent leur placement certaines valeurs dont le caractère commercial n'est pas établi et que la Banque écarte de son portefeuille, nonobstant la solvabilité incontestable des signataires et des endosseurs. » (Verslag der Caisse Générale).

herziening der wetgeving op het pandrecht uitvoering te geven. (*) Reeds de intrekking van de tijdroovende formaliteit der registratie van pandcontracten [art. 1197 B. W.] zou aan het tot stand komen van zuivere ondubbelzinnige rechtsbetrekkingen in den geldhandel bevorderlijk zijn. Sedert de Regeering krachtens de haar bij art. 29 der bij Staatsblad 1824, no. 36 verleende bevoegdheid het registratie-recht op pandcontracten bij Besluit van 24 Febr. 1864, no. 59 heeft afgeschaft (†) bestaat het practisch nut der registratie-formaliteit alleen in de contrôle op de voldoening van 't evenredig zegelrecht (Staatsblad 1843, no. 47, art. 21, 4°). Bij publieke instellingen zoo als de Ned. Bank en de Centrale Spaarbank kan men de zekerheid van 't voldoen der zegelbelasting langs korteren weg waarborgen. Van de ter beurze gesloten beleeningen en prolongaties wordt dit recht in den regel toch niet voldaan. Mogt de betaling van 't zegelrecht bij de geldnemers bezwaar ontmoeten, dan zou de Centrale Spaarbank die geheel of gedeeltelijk voor hare rekening kunnen nemen, en beschouwen als een premie voor de grootere rechtsveiligheid die 't pandcontract voor heeft boven den prolongatie-stijl der beurs.

Al zijn betrekkingen gelijk de Banque Nationale met de Caisse Générale onderhoudt tusschen de Ned. Bank en de Centrale Spaarbank in 't belang van beider zelfstandigheid niet raadzaam en is het tot stand komen daarvan ook niet waarschijnlijk, zoo kan toch de Nederlandsche Bank binnen den kring harer bevoegdheid aan die instelling zeer gewichtige diensten bewijzen, zonder dat daartoe de tusschenkomst van Wetgever of Regering gevorderd wordt. Zoo zou de Ned. Bank zich als kassier kunnen belasten met de bewaring van de dagelijksche kas der Centrale Spaarbank en aan die instelling een rekening-courant kunnen openen. De Centrale Spaarbank zou daardoor van de zorg en den omslag aan de materiele behandeling van kas verbonden, tegen een zeer matige provisie bevrijd worden.

Als veilige bewaarplaats voor de effecten en andere waarden der Centrale Spaarbank is de Ned. Bank als van zelve aangewezen.

(*) *Verslag der Kamer van Koophandel te Amsterdam 1868 bl. 158; 1869 bl. 144, Mr. F. R. Coninck Liefsting: Een legislative misgreep in het pandrecht, en de gevolgen daarvan voor den geldhandel, in Themis 1870.*

(†) Vóór de nitvaardiging van dit Besluit genoot de Nederlandsche Bank vrijstelling van 't registratierrecht (Staatsblad 1814 no. 40 art. 27, en no. 64.)

De thans voor de *bewaarneming* gestelde voorwaarden (*) zijn niet ingericht met het oog op de behoeften van bewaargevers in wier depôt telkens mutaties moeten plaats hebben, maar niets belet de Directie der Bank voor dergelijke bewaargevingen, voor zooveel noodig, bijzondere regelen te stellen. Deze bijzondere regelen zouden niet behoeven af te wijken van de beginselen waarop de bewaarneming bij de Ned. Bank berust; (+) alle denkbeeld van administratie over de bezittingen der Centrale Spaarbank of toezicht daarop van de zijde der Bank blijve buitengesloten. (§)

Ook als credietinstelling kan de Ned. Bank voor de Centrale Spaarbank van groot nut zijn, door op de effecten der Spaarbank beleening te sluiten, wanneer de kas niet toereikende is om in tijden van groote opvraging aan de eischen der rekeninghouders te voldoen, en het realiseeren van effecten met verlies zou gepaard gaan. Alle andere betrekkingen tusschen de Ned. Bank en de Centrale Spaarbank, dan uit de bovengenoemde operaties rechtstreeks voortvloeien zij af te keuren. Beide instellingen moeten volstrekt onafhankelijk van elkaar werkzaam zijn, en het crediet der Ned. Bank mag zelfs niet langs omwegen ten behoeve der Centrale Spaarbank worden geëxploiteerd.

Het voorstel van Mr. L. De Hartog om de bij de Bank te deponeren effecten der Spaarbank niet aan 't Bestuur af te geven „dan wanneer aan de Directie der Bank blijkt dat de opvorderingen der spaarders dit noodzakelijk maken” is derhalve niet aannemelijk, evenmin als zijn verlangen dat één van de Directeuren der Bank belast worde om met bestuur de wekelijksche balans der Spaarbank op te maken. (**)

Sedert de laatste jaren begint in de praktijk van 't spaarbankwezen het ook door Mr. Fokker (††) met kracht voorgestaan be-

(*) *Staatscourant* 1 Juni 1869, 5 Januari 1870.

(†) Art. 19 der voor de Bewaarneming gestelde voorwaarden luidt als volgt: „De rechten en verplichtingen der Bank en van den bewaargever worden overigens geregeld naar de bepalingen voorkomende in de 1^e en 2^e afdeeling van den 12n titel van het 3e boek van het Burgerlijk Wetboek.”

(§) Ten einde de verantwoordelijkheid voor de waarden der Centrale Spaarbank niet uitsluitend op 't Bestuur te laten rusten, zou de bepaling wenschelijk zijn dat bij het deponeren van waarden bij de Bank en het terugnemen daarvan een bij loting aan te wijzen lid van den Raad van Toezicht zou moeten tegenwoordig wezen.

(**) *Gids* 1870 IV bl. 376.

(††) *Het Spaarbankwezen in Europa*. Middelburg 1853, bl. 110.

ginsel veld te winnen „dat de Spaarbank een tijdelijke bewaar- „plaats, geen kantoor van geldbelegging behoort te zijn.” Door schade geleerd hebben de besturen van onderscheidene spaarbanken met goed gevolg den rentestand lager gesteld; op de stortingen door de kleine burgerij heeft de renteverlaging geen nadeeligen invloed gehad, en de groote rekeninghouders voor wie de spaarbanken niet bestemd zijn, die door opvordering in tijd van crisis niet weinig de moeilijkheden vermeerderen, zijn daardoor geweerd. Ook bij de Centrale Spaarbank moet dit beginsel op den voorgrond staan. De rentestand door de lokale spaarbanken eenmaal vastgesteld is tamelijk vast, en ondergaat behoudens geheel buitengewone omstandigheden zelden wijziging. Voor de Centrale Spaarbank wier saldo te eeniger tijd *f* 20 millioen kan bedragen is het aannemen van een nagenoeg onveranderlijken rentestand stellig niet aan te bevelen; 't zou meer overeenkomstig den natuurlijken loop der dingen zijn, indien zij bij 't bepalen van den rentestand op de beweging der geldmarkt acht gaf. De Centrale Spaarbank zou de beweging van den rentestand der Ned. Bank kunnen volgen, even als de Amsterdamsche Crediet-Vereeniging over 't algemeen die beweging volgt bij 't bepalen der rente over hare deposito's. Hooger dan een half percent beneden het wissel-disconto der Ned. Bank zou de rente der Spaarbank niet moeten worden gesteld. Gedurende de jongst verlopen 7 jaren was het wissel-disconto gemiddeld ruim 4 pCt., de gemiddelde spaarbankrente zou naar dien maatstaf gemiddeld 3½ pCt. hebben bedragen, een rentestand die bij zeer vele lokale spaarbanken als normaal is aangenomen.

Een nagenoeg onveranderlijke rentestand kan voor een inrichting als de Centrale Spaarbank die op groote schaal werkt, en bij goed beheer een groot crediet in 't land zal verkrijgen, eigenaardige bezwaren opleveren. Die rentestand zal in tijden van geldruimte te hoog zijn en kapitalen naar de spaarbank doen vloeien, die daar niet t'huis behooren en waarvan de rentevergoeding wellicht met opoffering zou gepaard gaan. Zoodra er spanning ontstaat en de algemeene rentestand rijst zullen die kapitalen worden opgevraagd en dikwijls niet zonder verlies kunnen worden teruggegeven. Wel heeft men op vele plaatsen door allerlei beperkende bepalingen het toevloeien van de hier bedoelde kapitalen trachten tegen te gaan, maar de ervaring heeft geleerd dat die bepalingen op onderscheidene wijzen worden ontdoken; de Centrale Spaarbank zal meer nog dan de lokale instellingen

aan dergelijke ontduikingen zijn blootgesteld. Is de rentestand $\frac{1}{2}$ pCt. beneden wissel-disconto, dan is bij geldruimte de verzoeking om de Centrale Spaarbank voor geldbelegging te misbruiken niet groot. Rijst de rente met de koersen der Ned. Bank, dan kan de rekeninghouder der Centrale Spaarbank soms 6 à 6 $\frac{1}{2}$ pCt. genfeten; in zoodanige tijden zal de hoogere rente voor velen een beweegreden zijn om de saldo's niet op te vragen. De invloed eenor financieele crisis doet zich niet altijd onmiddellijk gevoelen in die klassen der burgerij waartoe de rekeninghouders der spaarbank behooren; (*) het verhoogd rentegenot zal voor velen een prikkel zijn om hunne stortingen te vermeerderen en daardoor medewerken om de moeilijkheden te verlichten, waarmede de instelling alsdan te worstelen heeft.

Het verschil tusschen de rente die de Centrale Spaarbank van hare belegde kapitalen geniet en de rente die zij aan de rekeninghouders uitkeert worde aangewend tot bestrijding van de kosten der instelling. Daartoe behooren niet alleen de bezoldigingen van 't Bestuur en de beambten, de toelage aan den Raad van Toezicht, de locaal- en bureauboehoeften, maar ook de kosten die de dienst der postkantoren als kantoren van inbreng en terugbetaling vordert. De belooning aan 't personeel der posterijen toe te kennen zal niet bestaan in een vaste toelage, maar geregeld worden naar den dubbelen maatstaf van 't aantal en van 't bedrag der stortingen en opvragingen. Door zoodanige regeling wordt het belang van de beambten der posterijen aan den bloei der spaarbank verbonden, en kunnen zooveel mogelijk kwade praktijken gekeerd worden. De verdeeling van die belooning onder 't personeel van ieder kantoor blijve aan de Regeering overgelaten. In plaatsen waar de werkzaamheden der postspaarbank afzonderlijk daarmede belaste beambten vorderen, zal de belooning voor de bezoldiging van die beambten voldoende zijn.

De Centrale Spaarbank moet hare kosten dekken, zij moet zijn een instelling van publiek belang en niet van publieke liefdadig-

(*) Beperkingen aan de terugbetaling gesteld voeden het wantrouwen en doen de opvragingen toenemen. Toch ziet men uit de mededeelingen betreffende de *Parijsche Spaarbank in 1870 en 1871* (*Economist*, 1870 bl. 1126-1129) dat zelfs, ondanks de beperkende maatregelen tijdens den oorlog genomen in den tijd, van 6 maanden niet meer dan een zevende deel opgevraagd werd van hetgeen had opgevraagd kunnen worden. Zelfs tijdens den opstand der *Commune*-mannen hebben te Parijs de stortingen niet opgehouden.

heid. De medewerking van den Staat behoeft niet verder te reiken dan noodig is om de instelling te vestigen en op den richtigen gang harer operatien toezicht te houden. Want daar de rekeninghouders, de rechtstreeks belanghebbenden, de geschiktheid missen om voor hunne belangen te waken, is 't eigenaardig dat de Staat daarvoor optrede. De Staatszorg moet echter niet ten laste der schatkist komen. Er is geen redelijke grond aanwezig waarom de spaarpenningen van een deel der burgerij ten koste van de geheele burgerij moeten worden beheerd.

In den aanvang echter zal de Centrale Spaarbank de rechtstreeksche ondersteuning van den Staat niet kunnen ontberen. Bij de wet tot vestiging der Spaarbank verleent de wetgever aan de Regeering een crediet tot bestrijding der kosten van oprichting en van beheer gedurende den eersten tijd. Dit crediet behoeft slechts een voorschot te zijn, en vormt een rentelooze schuld ten laste der Centrale Spaarbank, die tot de aflossing verplicht is, zoodra het verschil tusschen ontvangen en uit te keeren rente haar daartoe in staat stelt. En men mag vertrouwen dat het Staatsvoorschot reeds na zeer enkele jaren zal kunnen terugbetaald worden.

Wat er na afbetaling van alle onkosten overblijft worde tot *Reservefonds* aangelegd. Wil men de Centrale Spaarbank tot een krachtige instelling maken, dan zal men aan de verzoeking moeten weerstand bieden om, op 't voorbeeld der Belgische Caisse Générale, dit fonds periodiek als premie onder de rekeninghouders te verdeelen. (*)

Bij de discussie over 't amendement Fokker werd door sommige Kamerleden (+) de vrees geuit, dat met de postspaarbank een

(§) *Economist* 1871 bl. 994, A. F. Willink. *De Spaarbanken in Nederland*. Amst. 1872 bl. 22. De Belgische minister Frère-Orban zeide bij de beraadslaging over de periodieke verdeeling van 't reservefonds: „Le but qu'on se propose d'atteindre c'est de faire en sorte qu'on maintienne les dépôts à la caisse d'épargne, qu'on ne les retire pas facilement. Il faut autant que possible sauvegarder ces épargnes, souvent acquises au prix de bien grandes privations. Pour assurer ce resultat, il faut un appât. Cet appât consiste à offrir un accroissement éventuel d'intérêt, un bénéfice plus considérable.” Bij slot van rekening komt dit „appât” langs een omweg ten laste der schatkist, immers wanneer tengevolge van de vijfjarige prijsuitdeeling aan vlijtige spaarders het reservefonds nagenoeg op niets is teruggebracht, is 't gevaar voor de schatkist zooveel grooter om tot het gestand doen der garantie te worden aangesproken. De socialistische strekking dezer bepalingen is niet te miskennen.

(*) W. A. Viruly Verbrugge, Jhr. Mr. J. W. H. Rutgers van Rosenburg.

sterke concurrentie zou worden geopend ten nadeele der bestaande particuliere spaarbanken. Die *vrees* deelen wij niet, integendeel 't is te hopen dat de concurrentie sterk genoeg zal zijn om geleidelijk de meeste, zoo niet alle locale spaarbanken in de Centrale Spaarbank op te lossen. Van *concurrentie* is de gewone beteekenis kan hier geene sprake zijn. De Centrale Spaarbank beoogt het behalen van winst evenmin als de locale spaarbanken; het doel der spaarbanken is en mag geen ander zijn, dan het aanbieden eener veilige en voordeelige bewaarplaats voor de spaarpenningen der kleine burgerij. De instelling die dit doel op de beste wijze bereikt verdient de voorkeur. Men mag niet veronderstellen, dat de bestuurders der locale spaarbanken zich vijandig zullen betoonen aan een instelling, die wel hun arbeid overbodig maakt, maar het doel van dien arbeid beter verwezenlijkt, of dat zij uit een misplaatst particularisme het tot stand komen eener krachtige eenheid zouden tegenwerken.

De locale spaarbanken kunnen naast de Centrale Spaarbank blijven bestaan, het is echter te verwachten dat, naarmate het gemak dat de postspaarbank aanbiedt meer en meer bekend wordt, de rekeninghouders der locale spaarbanken allengs naar de nieuwe instelling zullen overgaan. Spaarbankbesturen met beperkten werkkring zullen spoedig inzien, dat het oplossen hunner Bank in de Centrale Spaarbank in 't algemeen belang wenschelijk is. De wetgever kan het stand komen van zoodanige samensmelting bevorderen door, gedurende een ruim gestelden termijn, vrijstelling te verleenen van de kosten vallende op het overschrijven ter name der Centrale Spaarbank van de Grootboekkapitalen en hypothecaire schuldvorderingen, die het eigendom der locale spaarbanken zijn. Het laat zich voorzien dat binnen enkele jaren, de groote meerderheid der locale spaarbanken zich met de Centrale instelling zal hebben vereenigd. Het bezit van reservefondsen zal bij sommige spaarbanken hun tot stand komen der fusie bemoeilijken, maar bij een eenigszins onbevooroordeelde beschouwing van 't vraagstuk, is ook dit punt voor een bevredigende oplossing vatbaar.

Aan de eischen eener gepaste publiciteit zal de Centrale Spaarbank in ruime mate moeten voldoen. Voor de wekelijksche opgaven zal 't voldoende zijn den stand van 't saldo benevens het bedrag der stortingen en der opvragingen sedert de vorige opgave te vermelden. Bij 't einde van ieder boekjaar zal 't bestuur een

uitvoerig verslag van den loop der operatien uitgeven en daarbij een gedetailleerde opgave voegen van de bezittingen der instelling. Bij gedrukte geldmarkt en lage beursprijzen zouden tegen 't bekend worden van zoodanige opgaven wellicht bedenkingen zijn in te brengen, immers 't zou kunnen blijken dat het bedrag der saldo's grooter was dan de beurswaarde van de bezittingen der spaarbank, maar men mag vortrouwen dat de eerlijke blootlegging van een tijdelijk ongunstigen toestand, het crediet der Spaarbank minder zal benadeelen dan een stelsel van geheimhouding, dat de achtordocht voedt van 't onwetend publiek en een ruim veld opent voor de schandelijke manoeuvres van gewetenlooze speculanten.

Uniformiteit in de jaarlijksche opgaven, de levensvoorwaarde der vergelijkende statistiek, zou door de stichting der Centrale Spaarbank beter dan door e enig ander middel bereikt worden. De kleine spaarbanken, die voor de bewerking der algemeene statistiek de meeste hinderpalen in den weg leggen, zouden het eerst zich met de centrale instelling vereenigen; de groote spaarbanken, die 't langst aan de aantrekkingskracht van die instelling kunnen weerstand bieden, zullen wellicht den vorm harer opgaven met dien der Centrale Spaarbank in overeenstemming brengen. De bearbeiding der spaarbank-statistiek, thans een verdrictig en ondankbaar werk, zou alsdan allerbelangrijkste gegevens voor de kennis van den toestand der volksklasse in de onderscheidene deelen des Rijks kunnen opleveren.

Het doel dezer bladzijden is geenszins om de inrichting en den werkring eener Centrale Spaarbank voor Nederland in de bijzonderheden volledig te beschrijven, maar alleen om in enkele hoofdtrekken de grondslagen aan te wijzen waarop zoodanige instelling kan worden gevestigd. Moge het geschrevene op eenigerlei wijze bijdragen tot een bevredigende oplossing der Spaarbank-quaestie.

Utrecht, Febr. 1872.

J. F. B. BAERT.